

ВИКЛИКИ ДЛЯ СИСТЕМИ СОЦЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

*Мира В.В., здобувач вищої освіти,
myravitalina1987@gmail.com*

*Науковий керівник: Кримова М.О., к.е.н., доцент
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Система соціального захисту нині має низку недоліків та проблемних питань, без чіткого виділення яких неможливо їх усунути чи мінімізувати. Актуалізація проблем соціального захисту населення підчас війни зумовлює пошуку нових інструментів їх вирішення, що підкреслює значущість проведеного наукового дослідження. Наукові дослідження з приводу викликів для системи соціального захисту населення здійснювалися рядом дослідників та науковців, зокрема: Калашниковим С.В., Лібановою Е. М., Мальованим М. І., Сидоренко А.О. та ін., проте в своїх роботах вони недостатньою мірою розглядати питання узагальнення та визначення ключових проблем соціального захисту в умовах військової ситуації.

Метою даної роботи є деталізація та виділення основних викликів для системи соцзахисту населення в умовах сьогодення.

Насамперед доцільно наголосити, що навіть визначивши стратегічним напрямом орієнтування на європейську модель, українським законодавцем неодноразово використовувалися характерні для радянського часу пільги, які найчастіше перед черговими виборами запроваджувалися чи пропонувалися певним категоріям громадян. Через це, держава, не володіючи необхідними ресурсами, взяла на себе додаткові зобов'язання у галузі соціального захисту і забезпечення, що не володіло жодним соціальним чи економічним ефектом, окрім виділення привілеїв для представників визначених професій чи певних соціальних класів. Звичайно дана ситуація неприпустима. Окрім того, діюча нині законодавча база у галузі соціального захисту та забезпечення, насамперед, формується з прийнятих у різні часові проміжки і часто дуже суперечливих законодавчих актів, та визначає набагато більше різних типів пільг, соціальних виплат і послуг, аніж це передбачає Конституція чи міжнародні правові зобов'язання України[1, с.22].

На жаль, слід підкреслити, що попри те, що більша частина Конвенцій МОП у галузі соціального забезпечення було ратифіковано Україною, зазначені в них стандарти не одержали обов'язкового характеру, вони тільки (і не завжди в повній степені)

враховуються (тобто є орієнтирами) при поліпшенні української законодавчої бази [2, с.216].

Крім того, тривають дебати щодо допустимості вимоги щодо 30 років сплати внесків чи діяльності для накопичення пенсії, а також дозволу припинення виплати допомоги по інвалідності або допомоги через втрату годувальника за певних умов, а саме, коли одержувач займається роботою, яка дозволяє отримувати прибуток.

Щодо міжнародних стандартів, то не можна оминати регіональні закони, такі як Європейська соціальна хартія (переглянута), яка передбачає можливість для держави визначати обсяг своїх зобов'язань (добровільне самообмеження) і, таким чином, гарантований рівень захисту громадян проти соціальних ризиків, Європейського кодексу соціального забезпечення, Конвенції Міжнародної організації праці (далі – МОП) № 118 «Про рівність громадян та іноземців та осіб без громадянства у сфері соціального забезпечення», № 157 «Про встановлення міжнародна система захисту прав у сфері соціального забезпечення», Європейська конвенція про соціальне забезпечення, яким належне доволі вагоме значення [3, с.310].

Оптимізація структури соціального захисту за умов економічної кризи, обмежених ресурсів та зростаючих потреб є доцільним питанням порядку денного навіть в економічно розвинутих державах. Гостро постає питання пошуку оптимального співвідношення інтересів економічної та соціальної галузей.

Диверсифікація фінансових джерел фінансування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування на основі капіталізації ресурсів соціальних страхових фондів в сучасних є неможливою з наступних причин:

- дефіцитності системи загальнообов'язкового державного соціального страхування через необхідність спрямування щойно отриманих від страхувальників коштів на здійснення виплат застрахованим особам у поточному періоді.

Тільки в умовах переважання доходів можливою є капіталізація соціальних внесків. У разі інвестування за існуючих обставин може виникнути загроза ліквідності та несвоєчасності виплат страхових зобов'язань;

- важливою умовою результативної організації інвестування додаткових незадіяних коштів страховими фондами на довгостроковий період є гарантія того, що здійснені нагромадження

не знеціняться до того часу, коли застрахована особа матиме право на отримання своїх страхових виплат.

- державні цінні папери, які є борговими зобов'язаннями держави, є найбільш оптимальним інвестиційним ресурсом для соціального страхування. Однак необхідно зважати на той факт, що в такому разі працездатне населення змушене буде покривати за рахунок сплати податків не лише обсяг страхових внесків для застрахованих, а й додатково гарантований державними цінними паперами дохід.

Вказані обставини є одночасно причинами невведення в дію другого рівня пенсійної системи – накопичувальна система загальнообов'язкового державного соціального страхування [4].

У відповідності із чинним законодавства фонди загальнообов'язкового державного соціального страхування є підзвітними і підконтрольними органам державної влади.

Однак на практиці їх діяльність не є достатньою мірою контрольованою і прозорою як, до прикладу, діяльність приватних пенсійних фондів і страхових організацій, контролюючим органом для яких є Національна комісія, яка проводить держрегулювання сфери ринків фінансових послуг.

Отже, здійснивши аналіз стану справ у нашій державі щодо викликів для системи соціального захисту, доцільно підсумувати, що насамперед нині не вирішено проблематику реалізації міжнародно-правового набору соціальних громадських прав і міжнародних юридичних обов'язків України відносно модернізування наявної структури соціального захисту в національній законодавчій площині.

Література.

1. Калашников С.В. Теоретичні аспекти формування соціальної сфери в сучасних економічних умовах. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. 47 с.
2. Лібанова Е. М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу. Нац. академія наук України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2020. 456 с.
3. Мальований М. І. Фінансові аспекти функціонування системи соціального захисту населення в Україні: монографія. Умань: СПД Сочінський, 2016. 496 с.
4. Соціальний захист населення та фінансовий механізм його реалізації. Електронний ресурс. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/5_2019/52.pdf
5. Сидоренко А.О. Соціальний захист членів сімей військовослужбовців в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. с.151-155